

İlgili Kanun / Madde
5510 SSGSSK/18, 95

T.C
YARGITAY
10. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2023/12711

Karar No. 2024/392

Tarihi: 22.01.2024

- **HİZMET TESPİTİ**
- **SİGORTALILIK NİTELİĞİNİN HİZMET AKDİNİN YAPILMASI VE ÇALIŞMAYA BAŞLAYINCA KAZANILACAĞI**
- **HİZMETİN TESPİTİ İÇİN İŞYERİ İŞÇİ SAYISI VB. OLGULARDAN ÇALIŞMA OLGUSUNUN KANITLANMASININ GEREKTİĞİ**

ÖZETİ: 506 sayılı Kanun kapsamında sigortalılık niteliği, anılan Kanununun 2 nci maddesine göre hizmet akdinin kurulması ve 6 ıncı maddesi gereğince çalışmaya başlanması ile edinilir. 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalılık niteliği ise, anılan Kanununun 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendine göre hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılmakla ve 7 nci maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendi uyarınca çalışmaya başladıkları tarihten ibaren edinilir. Söz konusu sigortalılık niteliği anılan Kanun'un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendi uyarınca hizmet akdinin sonlandığı tarihte sona erer.

Anayasa'nın 60 ıncı maddesinde yer alan sosyal güvenliğin yaşama geçirilmesindeki etkisi gözetildiğinde, sigortalı konumunda geçen çalışma sürelerinin saptanmasına ilişkin davalar kamu düzeni ile ilgili olduğundan özel bir duyarlılıkla ve özenle yürütülmeleri zorunludur. Bu bağlamda, hak kayıplarının ve gerçeğe aykırı sigortalılık süresi edinme durumlarının önlenmesi, temel insan haklarından olan sosyal güvenlik hakkının korunabilmesi için, tarafların gösterdiği kanıtlarla yetinilmeyip gerek görüldüğünde kendiliğinden araştırma yapılarak delil toplanabileceği açıktır.

Mahkemece, davalı işverene karşı açılan diğer hizmet tespiti davaları da belirlenip akıbetleri sorularak 2005 - 2012 tarihleri arasındaki dönemde çalıştığını iddia eden işçi sayısı belirlenmelidir. Davalı iş yerinin kapsamı, kapasitesi, yapılan işlerin niteliği, bildirilen kaç işçi olduğu, kimlerin hangi tarih aralığında çalıştığı, gönüllü çalıştığı iddiasıyla sigorta bildirim yapılmayan kişi sayısı ile yaptıkları işlerin niteliği araştırılmalıdır. Davalı işverene ait iş yerinin taşındığı iddiası nazara alınarak hangi adreste faaliyet gösteren iş yerinde, kimlerle çalıştığı ve iş yerinde hangi işi yaptığı hususları davacı tarafa açıklattırılmalıdır. Davacının yaptığı iddia ettiği işin belirlenecek niteliği gereği iş ilişkisi içinde olduğu kamu kurumlarının, davacının çalışmasını bilebilecek durumda olan tarafsız nitelikte çalışanları yöntemince saptanarak tanık sıfatıyla dinlenmeli, davacının, kabule konu dönemde fiili çalışma olgusu hiçbir kuşku ve duraksamaya yer bırakmayacak biçimde çözümlenip; deliller hep birlikte değerlendirilip takdir edilerek, varılacak sonuç uyarınca bir karar verilmelidir.

Taraflar arasındaki hizmet tespiti davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince, hükümde belirtilen gerekçelerle davanın kısmen kabulüne kısmen reddine karar verilmiştir.

Kararın davalı Kurum vekili ile davalı vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince davalı Kurum vekilinin istinaf başvurusunun süreden reddine, davalı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı, davalı Kurum vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda; temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi Aysu Bilgiç tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I.DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde özetle; davacının Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında 24.05.2005 tarihi ile 2012 yılının Eylül ayı arası dönemde sigortasız olarak iş güvencesine tabi olmadan çalıştığı, Eylül 2012 tarihinde ise vakıfta çalışan personelin bir kısmı ile ileride kadroya alınacakları vadiyle belirli süreli iş sözleşmesi imzalandığı iddiasıyla davacının 24.05.2005 - Eylül 2012 tarihleri arasında davalı işveren nezdinde hizmet akdine tabi çalıştığının tespitini talep ve dava etmiştir.

II.CEVAP

Davalı Kurum vekili cevap dilekçesinde özetle; davanın reddini istemiştir.

Davalı vekili cevap dilekçesinde özetle; davanın reddini istemiştir.

III.İLK DERECE MAHKEME KARARI

İlk Derece Mahkemesi yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile davanın kısmen kabulü ile davacının davalı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında 24.05.2005 – 09.09.2012 tarihleri arasında kesintisiz ve aralıksız olarak asgari ücret ile çalıştığının tespitine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmiştir.

IV.İSTİNAF

A.İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı vekili ve davalı Kurum vekili istinaf yoluna başvurmuşlardır.

B.İstinaf Sebepleri:

Davalı Kurum vekili istinaf dilekçesinde özetle; kararın hatalı olduğunu beyanla ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı vekili istinaf dilekçesinde özetle; eksik inceleme ve araştırma neticesinde hüküm kurulduğunu, kamu düzeni kapsamında inceleme yapılması gerektiğini beyanla ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

C.Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile davalı Kurum vekilinin istinaf başvurusunun 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun HMK 352/1-c maddesi uyarınca süreden reddine, davacının davalı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından parasal yardım aldığı, karşılığında davalıda çalıştığı, yaptığı çalışmaların iş görme ve bağımlılık unsurlarını içerdiği, ödemelerin sosyal yardım niteliği ortadan kalktığını, ödemelerin ücret olarak değerlendirilmesi gerektiği, dinlenen bordro tanıklarının davacının 2005 ile 2012 yılları arasındaki çalışmasını doğruladığı anlaşılınca davalı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

V.TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı Kurum vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Davalı Kurum vekili temyiz dilekçesi ile istinaf sebepleri doğrultusunda temyiz isteminde bulunmuştur.

C.Gerekçe

1.Uyuşmazlık ve Hukuki Nitelendirme

Dava, davacının davalı nezdinde hizmet akdine dayalı olarak 24.05.2005 - Eylül 2012 tarihleri arasındaki tam ve kesintisiz çalıştığının tespiti davasıdır.

2.İlgili Hukuk

1. Anayasa'nın 60 ıncı maddesi şöyledir:

"Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. / Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar."

2. 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 31.05.2006 tarih ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun Geçici 7 nci maddesinin 1 inci fıkrası uyarınca, anılan Kanunun yürürlük tarihine kadar 506, 1479, 2925, 2926, 5434 sayılı Kanunlar ile 506 sayılı Kanun'un Geçici 20 nci maddesine göre oluşturulan sandıklara tabi sigortalılık başlangıçları ile hizmet sürelerinin tabi oldukları Kanun hükümlerine göre değerlendirileceği ve genel olarak Kanunların geriye yürümemesi kuralı karşısında, davanın yasal dayanağı davaya konu sürenin bir kısmı itibariyle 506 sayılı Kanun'un mülga 2, 6 ve 79 uncu maddeleridir.

3. 506 sayılı Kanun'un mülga 2 inci maddesinin 1 inci fıkrası şöyledir:

"Bir hizmet akdine dayanarak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanlar bu kanuna göre sigortalı sayılırlar."

4. 506 sayılı Kanun'un mülga 6 inci maddesi şöyledir:

"Çalıştırılanlar, işe alınmalarıyla kendiliğinden 'Sigortalı' olurlar. / Sigortalılar ile bunların işverenleri hakkında sigorta hak ve yükümleri sigortalının işe alındığı tarihten başlar. / Bu suretle sigortalı olmak hak ve yükümlünden kaçınılamaz ve vazgeçilemez. / Sözleşmelere, sosyal sigorta yardım ve yükümlerini azaltmak veya başkasına devretmek yolunda hükümler konulamaz."

5. 506 sayılı Kanun'un mülga 79 uncu maddesinin ilgili fıkrası şöyledir:

"...Yönetmelikle tespit edilen belgeleri işveren tarafından verilmeyen veya çalıştıkları Kurumca tespit edilemeyen sigortalılar, çalıştıklarını hizmetlerinin geçtiği yılın sonundan başlayarak 5 (10 yıl 01.06.1994 tarih ve 3995 sayılı Kanununun 3 üncü maddesi ile 5 yıl olarak değiştirilmiştir) yıl içerisinde mahkemeye başvurarak alacakları ilam ile ispatlayabilirlerse, bunların mahkeme kararında belirtilen aylık kazanç toplamları ile prim ödeme gün sayıları nazara alınır..."

6. 31.05.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Bu Kanunun kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından;

a) Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar... sigortalı sayılırlar."

7. 5510 sayılı Kanun'un 7 inci maddesinin 1 inci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Sigorta hak ve yükümlülükleri 4 üncü maddenin birinci fıkrasının;

a) (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için çalışmaya, meslekî ve teknik eğitime, meslekî ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimine, staja veya bursiyer olarak göreve başladıkları tarihten... itibaren başlar."

8. 5510 sayılı Kanun'un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Kısa ve uzun vadeli sigorta kolları bakımından sigortalılık;

a) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalıların, hizmet akdinin sona erdiği tarihten... itibaren sona erer."

9. 5510 sayılı Kanun'un 86 ncı maddesinin ilgili 9 uncu fıkrası şöyledir:

"Aylık prim ve hizmet belgesi (veya muhtasar ve prim hizmet beyannamesi) işveren tarafından verilmeyen veya çalıştıkları Kurumca tespit edilemeyen sigortalılar, çalıştıklarını hizmetlerinin geçtiği yılın sonundan başlayarak beş yıl içerisinde iş Mahkemesine başvurarak, alacakları ilâm ile işpatlayabilirlerse, bunların mahkeme kararında belirtilen aylık kazanç toplamları ile prim ödeme gün sayıları dikkate alınır."

3. Değerlendirme

1.506 sayılı Kanun kapsamında sigortalılık niteliği, anılan Kanunun 2 nci maddesine göre hizmet akdinin kurulması ve 6 ıncı maddesi gereğince çalışmaya başlanması ile edinilir. 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalılık niteliği ise, anılan Kanunun 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendine göre hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılmakla ve 7 nci maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendi uyarınca çalışmaya başladıkları tarihten itibaren edinilir. Söz konusu sigortalılık niteliği anılan Kanun'un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendi uyarınca hizmet akdinin sonlandığı tarihte sona erer.

2. Anayasa'nın 60 ıncı maddesinde yer alan sosyal güvenliğin yaşama geçirilmesindeki etkisi gözetildiğinde, sigortalı konumunda geçen çalışma sürelerinin saptanmasına ilişkin davalar kamu düzeni ile ilgili olduğundan özel bir duyarlılıkla ve özenle yürütülmeleri zorunludur. Bu bağlamda, hak kayıplarının ve gerçeğe aykırı sigortalılık süresi edinme durumlarının önlenmesi, temel insan haklarından olan sosyal güvenlik hakkının korunabilmesi için, tarafların gösterdiği kanıtlarla yetinilmeyip gerek görüldüğünde kendiliğinden araştırma yapılarak delil toplanabileceği açıktır.

3. Somut olayda davacının, davalı işverene ait iş yerinden 24.05.2005 – 09.09.2012 tarihleri arasında 5510 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı bildirimleri bulunmaktadır. Davacı davalıya ait iş yerindeki çalışmasının 24.05.2005 tarihinden itibaren kesintisiz devam ettiğini iddia ederek eksik sürelerin tespitine karar verilmesini dava etmiştir.

4. İlk Derece Mahkemesince davacının 20.09.2007 - 10.09.2012 tarihleri arasında çalıştığının tespitine karar verilmiştir. Davacıya, davalı işveren tarafından yapılan ödemelerin, işverenin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı olması nedeniyle sosyal yardım niteliğinde olduğu iddia edildiği gibi davacının, 07.05.2012 tarihinde personel başvuru formunu doldurmuş olduğu ve davacı ile davalı işveren arasında 07.09.2012 tarihinde iş sözleşmesi imzalandığı anlaşılmaktadır.

5. Mahkemece, davalı işverene karşı açılan diğer hizmet tespiti davaları da belirlenip akıbetleri sorularak 2005 - 2012 tarihleri arasındaki dönemde çalıştığını iddia eden işçi sayısı belirlenmelidir. Davalı iş yerinin kapsamı, kapasitesi, yapılan işlerin niteliği, bildirilen kaç işçi olduğu, kimlerin hangi tarih aralığında çalıştığı,

gönüllü çalıştığı iddiasıyla sigorta bildirimini yapılmayan kişi sayısı ile yaptıkları işlerin niteliği araştırılmalıdır. Davalı işverene ait iş yerinin taşındığı iddiası nazara alınarak hangi adreste faaliyet gösteren iş yerinde, kimlerle çalıştığı ve iş yerinde hangi işi yaptığı hususları davacı tarafa açıklattırılmalıdır. Davacının yaptığını iddia ettiği işin belirlenecek niteliği gereği iş ilişkisi içinde olduğu kamu kurumlarının, davacının çalışmasını bilebilecek durumda olan tarafsız nitelikte çalışanları yöntemince saptanarak tanık sıfatıyla dinlenmeli, davacının, kabule konu dönemde fiili çalışma olgusu hiçbir kuşku ve duraksamaya yer bırakmayacak biçimde çözümlenip; deliller hep birlikte değerlendirilip takdir edilerek, varılacak sonuç uyarınca bir karar verilmelidir.

6. Mahkemece, açıklanan maddi ve hukuki olgular gözetilmeksizin eksik araştırma ve inceleme neticesinde yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

VI. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

1. Temyiz olunan, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun Esastan Reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının **ORTADAN KALDIRILMASINA,**

2. İlk Derece Mahkemesi kararının **BOZULMASINA,**

Dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

22.01.2024 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.